

Nr 236

Av herr **Svenning m. fl.**, *angående viss försöksverksamhet vid fångvårdsanstalten i Malmö.*

(Lika lydande med motion nr 135 i Första kammaren)

På senare tid har diskussionen om kriminalvårdens målsättning och behandlingsformer fått en ökad intensitet. Även om vi i Sverige på detta område intar en framskjuten plats internationellt sett återstår fortfarande mycket att göra. Det gäller till exempel konkreta projekt av experimentkaraktär i själva vårdssituationen, nya utbyggda former av frivård samt vidgad kriminologisk forskning. Under våren 1969 drabbades en rad fångvårdsanstalter av en arbetsledarstrejk, vilket ledde till att arbetsdriften tillfälligt upphörde. Så skedde exempelvis vid fångvårdsanstalten i Malmö — centralanstalt för södra räjongen. Genom insatser från anstaltsledningens sida, de intagnas förtroenderåd samt hjälp från anställda och studerande vid Socialhögskolan i Lund och ABF i Malmö med alternativinsatser i form av studiecirklar, gruppsamtal och kontaktskapande verksamhet etc., kunde det dagliga livet inom anstalten förflyta utan störningar.

Erfarenheterna från denna verksamhet under de ca 6 månader som strejken varade var så positiva att kriminalvårdsstyrelsen hemställde om en plan för fortsatta åtgärder på anstalten efter strejkens upphörande. Som en konsekvens av detta och i avsikt att söka åstadkomma en genomgripande reform av behandlingsarbetet vid fångvårdsanstalten i Malmö har följande programförslag till en försöksverksamhet utarbetats avseende tiden den 6 juli 1970— den 19 juni 1971. Det är resultatet av ett lagarbete, som utförts av anstaltsledningen, tillsynings- och arbetsledarpersonalen, de intagnas förtroenderåd samt universitetslektorn Sven Marke, Socialhögskolan i Lund, och studieombudsman Bertil Jansson, ABF, Malmö.

Förslaget omfattar följande programpunkter:

1. Vuxenundervisning.
2. Gruppsamtal av olika typer, storforum och supervision.
3. Kontaktskapande verksamhet.
4. Studiecirklar och kulturarrangemang.
5. Förtroenderådets verksamhet.
6. Yrkesutbildning.
7. Utbildning av personalen.
8. Utvärdering av försöksverksamheten genom forskningsprojekt.
9. Övrigt.

1. Vuxenundervisning

Målsättningen är att ge de intagna en reell möjlighet att delta i den

vuxenutbildning som i dag omfattar allt fler grupper i samhället. Undervisningen är tänkt att pågå under åttaveckorsperioder med ett deltagarantal av ca 30 deltagare, indelade i två grupper under varje period. Antalet undervisningstimmar per grupp beräknas bli ca 96. Studierna föreslås äga rum under eftermiddagarna och uppta ämnena: svenska, matematik, socialpsykologi och socialpolitik. I schemat har också reserverats tid för ämnet samhällsorientering, där representanter från organisationer och samhällsinstitutioner kommer att medverka.

Valet av ämnen och nivå i denna del av programmet grundar sig dels på att många av de intagna har bristfällig skolunderbyggnad, dels på de intagnas egna önskemål om vuxenundervisning, baserad på grundskolans och gymnasiets nivå.

Med denna utgångspunkt har kurslitteraturen valts från TRU (Kommissionen för TV och Radio i Utbildningen) och Brevskolan. Fortsatta enskilda studier efter undervisningsperiodens slut underlättas genom att kurslitteraturen har en självinstruerande form. Bandade radioprogram finns att tillgå kostnadsfritt för de studerande. Man hoppas dessutom att de intagna stimuleras till fortsatta studier efter frigivningen i någon av samhället eller studieförbunden anordnad vuxenutbildningsverksamhet. För de vuxenstuderande schemalägges också en gruppsamtalsverksamhet (se nedan 2 a).

Elever som deltar i undervisningen föreslås vara sysselsatta med lättare verkstadsarbete under förmiddagarna.

Totala kostnaden för hela försöksåret sedan statsbidragen frånräknats blir ca 57 888 kronor.

2. Gruppsamtal

Under sommarens lopp har förekommit 32 samtalsgrupper med ett genomsnittligt deltagarantal av 6—8 och som regel 10 sammankomster om 1 1/2—2 timmar. Varje grupp har haft en gruppledare och en recorder/observatör. Gruppledarna har huvudsakligen rekryterats utifrån — yngre psykologer och socionomer — men även från anstaltens assistent- och vårdpersonal. Erfarenheterna från gruppsamtalen har regelbundet diskuterats vid s. k. storforum, som varit öppna för såväl intagna som personal. Regelbunden »supervision» har förekommit med gruppledarna under fritid.

På försök har även blandade grupper bestående av 50 % intagna och 50 % personal prövats med framgång. Dessa grupper har nämligen visat sig synnerligen värdefulla då det gällt att inom anstalten lösa relationsproblemen, bearbeta spänningar dels mellan intagna, dels mellan intagna och olika personalkategorier samt att bidra till en ökad medvetenhet om den egna personen. Det är därför viktigt att få med samtliga personalgrupper i gruppsamtalen, och de bör kanske kunna förläggas som en obligatorisk arbetsuppgift.

*Olika typer av gruppsamtal*a) *Gruppsamtal för 1/2-dagsstuderande enligt punkt 1*

De ca 30 studerande indelas i fyra grupper. Om gruppledare och recorders rekryteras från Lund blir kostnaden per 8-veckorsserie 6 208 kronor. Totala kostnaden för hela försöksåret beräknas bli 37 248 kronor.

b) *Gruppsamtal för heldagsstuderande enligt punkt 6*

Om denna yrkesutbildning kommer till stånd bör gruppsamtalen förläggas till *kvällstid* och fördelas mellan två grupper med sammankomster 2 gånger per vecka i 5-veckorsperioder.

Totala kostnaden för hela försöksåret beräknas bli 19 400 kronor.

c) *Gruppsamtal för intagna i handräckningstjänst*

Intagna som sysselsättes i kök och i förråd, med städning och med kontorsgöromål bör under fritid ges tillfälle delta i gruppsamtal, vilka bör äga rum 2 gånger per vecka under 5-veckorsperioder med s. k. blandade grupper.

Kostnad per gång och grupp beräknas bli som under 2 b. Antalet grupper beräknas till 3 per 5-veckorsperiod. Total kostnad för hela försöksåret beräknas bli 29 100 kronor.

d) *Gruppsamtal för intagna som sysselsättes i produktionsverkstad*

Enligt förslaget blir anstaltens snickeriverkstad produktionsinriktad. De intagna som arbetar där bör ges möjlighet att på *kvällstid* delta i gruppsamtalsverksamhet (delvis i blandade grupper). Omfattningen och kostnaden per grupp och gång beräknas bli som under 2 c. Totala kostnaden för hela perioden beräknas bli 29 100 kronor.

Storforum bör hållas varannan onsdag och omfatta samtliga intagna vid anstalten samt mesta möjliga personal av alla kategorier. Syftet med storforum är dels att sprida ut den atmosfärförändring man fått i smågrupperna, dels att ta upp mera generella samarbetsproblem, som uppstått inom anstalten, analysera och bearbeta dessa. Storforum har tidigare också haft funktionen att informera om och sprida intresse för både gruppsamtalen och kursverksamheten inom anstalten. Gruppledare och recorders förutsättes delta i storforum. Dessutom ger storforum möjlighet till direktinformation från t. ex. räjong- eller anstaltsledning till *såväl anställda som intagna*.

Kostnaden för storforum beräknas till 360 kronor per gång, och totala kostnaden för hela försöket beräknas till 8 640 kronor.

Supervisionen beräknas omfatta 2 timmar per vecka och måste troligen förläggas på tid efter personalens ordinarie arbetstid.

Beräknad kostnad 180 kronor per vecka. Total kostnad för hela försöksåret beräknas bli 8 640 kronor.

3. Kontaktskapande verksamhet

För intagna som inte är involverade i den skisserade studieverksamheten föreslås annan form av aktivitet, i första hand på fritid i s. k. kontaktgrup-

per. Med detta avses att medlemmar från olika föreningar och organisationer av typ nykterhetsrörelser, fackföreningar, religiösa, politiska och ideella sammanslutningar, idrottsklubbar, elevgrupper från universitet och högskolor m. fl. skall beredas möjlighet att tillsammans med intagna deltaga i samtalsgrupper, studiecirklar, föredrag, diskussioner och debatter. Därigenom skapas förutsättningar att bryta den från samhället i övrigt isolerade miljö anstalten i sig själv utgör. Förhoppning finnes också att på detta sätt vidga möjligheterna till fortsatt positiv kontakt efter frigivningen.

Totala kostnaden för hela försöksåret beräknas till *2 400 kronor*.

4. Studiecirklar och kulturarrangemang

Studiecirklar på fritid beräknas förekomma i större utsträckning än tidigare och i ABF:s regi. De intagna har upprepade gånger framfört önskemål om kurser i språk, föreningsteknik, filosofi, samhällsorientering, psykologi m. m. Försök bör också göras att öka möjligheten för de intagna till möte med skilda former av kulturutbud, t. ex. teater, musik, sång, film och författarbesök. Hittills gjorda försök har givit positiva erfarenheter. Denna verksamhet kan med fördel förläggas till kvällstid samt lördagar och söndagar.

Beräknad kostnad för hela försöksåret ca *10 000 kronor*.

5. Förtroenderådets verksamhet

Under den i sommar och höst pågående arbetsledarstrejken utvecklade Malmöanstaltens förtroenderåd en betydande aktivitet och visade sig därvid i stånd att både taga värdefulla initiativ och solidariskt fullfölja startade aktiviteter. Det synes därför angeläget att representanter för de intagna — utöver sin rådgivande verksamhet — beredes tillfälle att medverka vid utformandet och genomförandet av det nu aktuella behandlingsprogrammet. Förtroenderådet förutsattes även biträda med förslag till fritidssysselsättningar och genom sin övriga verksamhet skapa ett gynnsamt psykologiskt klimat för samtliga planerade aktiviteter.

Slutligen bör det framhållas, att förtroenderådet kan animera lämpliga intagna att medverka som cirkelledare, biträdande lärare vid stöd- och korrespondensundervisning etc. Sådana arrangemang förefaller vara särskilt väl ägnade att bereda vägen för en verklig demokratisering av »fängelse-samhället». I samma riktning går ett förslag från förtroenderådet att tillsammans med representanter för de olika personalkategorierna bilda en samtalsgrupp.

6. Yrkesutbildning

En relativt omfattande och detaljerad yrkesutbildning under s. k. treveckurskurser har tidigare anordnats, omfattande dels en maskinteknisk,

dels en byggnadsteknisk kurs. Önskvärt är dock att en dylik utbildning planeras och utformas för framtiden i samråd med AMS.

7. Utbildning av personalen för gruppsamtalsverksamhet

En förutsättning för att gruppsamtalsverksamheten skall fungera tillfredsställande är att de olika personalkategorierna involveras i aktiviteterna och successivt utbildas till gruppledare. Universitetslektorerna Sven Marke och Erik Olsson, Lund, har tillsammans med ABF i Malmö utarbetat ett förslag till dylik utbildning i universitetscirkelform omfattande 60 timmar. I förslaget förutsättes bl. a. att kursdeltagarna, för att vinna praktisk erfarenhet, skall ingå i de s. k. blandade samtalsgrupperna inom anstalten. Hinder — såsom schemabunden tjänstgöring — bör kunna lösas genom att schemat ändras eller genom att medel ställes till förfogande så att kursdeltagarna kan erhålla tjänstledighet med vikarie.

Kostnaden för universitetscirkeln beräknas bli 7 643 kronor sedan de statliga och kommunala bidragen frånräknats.

8. Utvärdering av försöksverksamheten genom forskningsprojekt

Det synes väsentligt att försöksverksamhet av detta slag kontinuerligt följes upp genom vetenskaplig forskning. Stort intresse har visats från samhällsvetenskapliga institutioner att genomföra olika forskningsprojekt kring bl. a. den försöksverksamhet som bedrivits vid fångvårdsanstalten i Malmö under strejken.

Finansiering av denna verksamhet bör kunna ske med redan befintliga anslag till samhällsvetenskaplig forskning.

9. Övrigt

En ytterligare förutsättning för att den föreslagna verksamheten skall kunna genomföras är att en särskild tjänst inrättas. Den nyanställdes huvuduppgift blir att fungera organisatoriskt och administrativt inom anstalten, stå som kontaktman mellan anstalten och utomstående organ — cirkelledare, gruppsamtalsledare, recorders m. fl. — och se till att kontinuerlig kontroll av verksamheten kan ske med betryggande noggrannhet. Det är vidare tänkt att fångvårdsinspektören tillsammans med ingenjör, vederbörande assistent samt representanter för vårdpersonal, arbetsledare och intagna fortlöpande skall hålla s. k. planeringskollegier för bedömning av de intagnas studieintresse, lämplighet och möjlighet till mottagande av det differentierade utbudet. Vid behov bör också den ansvarige för gruppsamtalsverksamheten samt representanter från ABF ingå.

Ovanstående förslag till försöksverksamhet har av kriminalvårdsstyrelsen mottagits i positiv anda, men man saknar för närvarande ekonomiska resurser för ett genomförande.

Med hänvisning till det anförda hemställer vi,

att riksdagen måtte besluta att till kriminalvårdsstyrelsens förfogande ställa de medel som möjliggör att ovan angivna försöksverksamhet vid fångvårdsanstalten i Malmö kan startas från och med den 6 juli 1970.

Stockholm i januari 1970

Eric Svenning (s)

Einar Henningsson (s)

Hugo Bengtsson (s)

i Landskrona

Villiam Björk (s)

Birgitta Dahl (s)

Eric Jönsson (s)

i Påarp

i Malmö

Lennart Andersson (s)

Erik Adamsson (s)

i Södertälje

Nr 237

Av herr **Werner m. fl.**, om åtgärder för lösning av barntillsynsproblemet.

(Lika lydande med motion nr 200 i Första kammaren)

Stockholm den 20 januari 1970

Mårten Werner (m)

Eric Nelander (fp)

Ove Nordstrandh (m)

Rolf Clarkson (m)
